וועמען זאל געהערען פאלעסטינא?

א קריסטליכע שטימע — איינע פון פיעלע.

די קליינע פאלעסטינא פערנעהמט איצט א גרויסען פלאץ אין דער פרעסע מען דערט ווענען דער פערגאנגענהייט, מען פרובירט טרעפען דעם צוקונפטיגען גורל פון לאנד. אין שיקאגאר „הערעלד" ווערט די פראגע בעהאנדעלט פון א נייסט ליכען. וועלכער שטעלט פאלגענדע פראגען: ווער וועט האבען פאלעסטינא נאך דער מלחמה? וואס איז מכח די אידען?

איידער דער שרייבער ענטפערט אויף די געשטעלטע פראגען גיט ער א בעשרייבונג פון לאנד און די וויכטיגע היסטאָרישע פאסירונגען וואס האבען זיך אָפּגעשפּילט אויף דעם באדען פון דאס הייליגע לאנד.

פאלעסטינא, בעמערקט דער שריי־בער, פערנעהמט אומגעפעהר אזא שטח ווי וועלש. אין ענגלאנד, און איז עהנ־ליך אין פיעלע הינזיכטען צו דער דער־מאהנטער פראווינץ. עס זיינען אבער דא אויך אונטערשיעדען: די גרויסע קייט פון די בערג לבנון, ערהויבענדיג זיך מיט זייערע קעפ צעהן טויזענד פוס הויך; בעדעקט מיט שטענדיגען שניי און די ירדן פלעכע וואס איז 13 הונדערט פוס נידריגער פון ים שפּיעגעל, די נידע־ריגסטע פלעכע פון ערד קוגעל, דאס מאכט דעם גרויסען אונטערשיעד.

א חוץ דיעזעס: דער לבנון האט עכטע אלפען פצעגען, געוויקסען און הויך, אין ירדן פלעכע זייענען דא טראפישע גע־וויקסען, עס ברומט דער לייב און ברילט דער לעמפערס. באמת, א וואונדערבאר לאנד וואס האט ארויסגעגעבען א וואונ־דערבאר פאלק.

פאלעסטינא פעראייניגט דריי גרויס־סע קאנטינענטען, אייראפא, אזיען און אפריקא, און אין פערלויף פון פיעלע יאהרהונדערטע האט עס געדיענט אלס „דרך המלך" צווישען די קאנטינענטען. דאס איז די סיבה וואהרס פאלעסטינא איז אין פערלויף פון איהר געשיכטע איבער־פאלען און עראָבערט געוואָרען פון די פער שיעדענע פעלקער פון די דערמאהנטע וועלט־טהיילען. אבער, מערקווירדיג, קיין איינציגעס פאלק האט לאנג נים גע־קאנט אנהאלטען די עראָבערונג. אפט ווערט געפרעגט: פאר וואס? דער ענט־פער איז: ווייל דאס לאנד איז בעשטימט פאר אידען אויף אימער און אייביג.

די געשיכטע פון די אלע איבערפא־לען און עראָבערונגען, וואס זיינען אנ־טערנומען געוואָרען געגען פאלעסטינא, זיי נען אינטערעסאנט און בעלעהרענד אויף פאר'ן היינט. די מצרים זיינען געקומען פון צפון און עראָבערט סיריען, צי שיצען זיך געגען אן אנפאל פון מזרח, זיי האבען אָבער נים געקאנט אנהאלטען די עראָבער־טע טעריטאָריע. שפּעטער זיינען געקו־מען די בבלים און די פערסער פון מזרח, גענומען פאלעסטינא אין זייער בעזיץ, האָ־בען עס אבער אויך נים געקאנט אנהאל־טען, נעמענט אבלאָזען אונטערן דרוק פון אנדערע. ווען די גריכישע איכפעריע אי־אויסגעוואקסען, געווינט צו בעהערשען דעם מזרח, האבען זיי עראָבערט פאלעס־טינא, איבערלאזענדיג אין לאנד דער געטיג־ליכען בוי אויף היינטיגען טאג, אבער אויך זיי האבען עס נעמוזט אויפגעבען, אבטרעטענדיג בעשאר דעם אנגריף פון אנדערע עראָבערער. עס זיינען געקומען די רוימער, וועלכע האבען געשאפען אן אימפעריע, גענומען פאלעסטינא אין זייער בעזיץ, געהאלטען אין זייער רשות אין פערלויף פון דורות, און אויך נעמוזט אויפגעבען.

נאָך'ן צוזאמענברוך פון דער רוי־מישער אימפעריע, איז פאלעסטינא עד־אבערט געוואָרען פון די מחמד'אנישע כאליפען. די קרייציגע האבען עס פערבראכט פאר א קורצער צייט און האבען עס נעמוזט אויפגעבען. נאָך די קרייציגע, אין דער נייעסטער צייט, האט בעטראָטען דעם באָדען פון פא־לעסטינא איינער פון די גרעסטע קריעגער פון אלע צייטען, נאפאָלעון בונאָ־פּארט, אבער אט וואס ער האט גע־זאָגט, ליגענדיג אויפ'ן טויטען בעט, אויפ'ן אינזעל פון סט. העלענא: עס איז נים מאסקויע, נים וועלינגטאָן און בלוכער וואס האבען געבראכען מיין מאכט ביי וואָ־טערלאָא, ע סאיז וואס איך האב געוואָגט צו נעהן נאָך דאס הייליגע לאנד, דאס איז געווען דער אָנפאנג פון מיין סוף.

דיעזער קורצער איבערבליק וויזט אז פאלעסטינא איז געווען דאס שלאכט־פעלד פון דער וועלט. אלע נאציאָנען פון דער ערד האבען עס גענעהמען אין זייער בע־זיץ, אבער קיין איינציגע פון זיי האט עס נים געקאנט אנהאלטען.

מען פרעגט: איז דען נים טערקיי אין בעזיץ פון פאלעסטינא?

איז עס אבער אזוי?

ווער עס האט נאָר בעזוכט פאלעס־טינא דעם יאהר, וואס די איצטיגע קרי־ע האט אויסגעבראכען, דער האט גע־קאנט זעהן אין לאנד אן ענגלישע קאלאָניע אן אמעריקאנער, א דייטשע, פראנצוי־זישע, א רוסישע אזן א גריכישע. אלע נאציאָנען זיינען דא געווען פערטראטען אזן דער טערק האט געהאט פולע הענד צו האלטען אלעמען אין אָרדענונג.

איצט, אין דיעזען מעכטיגסטען שטרייט פון דער מענשליכער געשיכטע פרעגען מיר זיך וועגען שיקזאל פון פא־לעסטינא: וואס זאל זיין דער סוף? זאָלען, ווי מאנכע זאגען, די אידען קו־מען אין בעזיץ פון זייער לאנד אונ־טער'ן שוץ פון דער בריטישער אימפּע־ריע?

מען זאגט דאס צווישען די פלענער וואס די ענגלישע קאָמיסיע האט דא דוס קומירט איז אויך געווען די פראגע וועגען די עטאבלירונג פון אן אונאבהענגיגען שטאאט אין פאלעסטינא.

ערוואַרטענדיג דאס ירושלים וועט אריינפאלען אין די הענד פון די ענגלענ דער האט סער דושאנסטאן, דער בעוואוס טער רייזענדער פאראויסגעזאגט דעם רע זולטאט פון קריעג אויף פאלגענדען אופן: „עס וועט זיין איינע פון די פראכט־פולסטע רעזולטאטען פון שווידערליכען קריעג. אויב מיר וועלען נים נאר אויס־בויען די פיילישע נאציאנאליטעט נאָר אומקעהרען די קענינרייך פון ישראל צו די אידען."

ארטהור באלפור אין א בריעף צו לאָרד ראטשילד, אויסדריקענדיג די סימפּאַ־טהיען פון דער ענגלישער רעגיערונג מיט דער צווינסטיישער בעוועגונג האט בעהויפּ טעט:

די רעגיערונג בעטראכט מיט צופריע־דענהייט די גרינדונג פון א נאציאנאלער היים פארן אידישען פאלק אין פאלעס־טינא אזן וועט זיך בעמיהען צו ערמעגלי־כען די ערייכונג פון דיעזע אבזיכטען, עס איז פערשטענדליך דאס עס וועט נאָרנישט געטהאָן ווערען וואס עס זאל זיין געגען די ציוויליע אָדער רעליגיעזע רעכטע פון די נים אידישע נעמיינדען אין פאלעסטינא.

מען גלויבט דאס די ערקלערונג פון מר. באלפור האט די גוטהייסונג פון אלע אלעאירטע רעגיערונגען, אזן עס איז קיין ספק נימא אין דער שטיצע אזן גוטהיי סינג פון דער רעגיערונג פון די פעראייי־נינטע שטאאטען.

עס איז אָהן צווייפעל קלאָהר אריינסגע קומען, דאס ווען דייטשלאנד האט אין יאהר 1914 אָנגעפאנגען די קריעג פאר וועלטהערשאפט, האט זי געזוכט צו צו ברעכען די ענגלישע אימפּעריע דורך פער באפען פאלעסטינא אזן מצרים. לאנגע פאָרבעריימונגען זיינען געמאכט געוואָ־רען פאר דיעזען צוועק דורך דער הילף פון דער באגדאד איזענבאהן. א ברענטיש ליגיע איז געפיהרט געוואָרען דורך סי רען פאלעסטינא ביז די גרענעצען פון מצרים אזן די געשיכטע דארף נאָך ערשט דערצעהלט ווערען ווי נאָהענט דייטשלאנד איז געווען פון ציעל.

אין יאהר 1898 האט דער קייזער אָב געשטאטעט זיין בעריהמטען ווייזיט נאָך דאס הייליגע לאנד. ספּעציעלע וועגען ענען געליינט געוואָרען אין פאלעסטינא פאר דער קייזערליכער סוויטע. אין די אלטע מייערען פון ירושלים איז דורכגע נאָכען געוואָרען א דורכגאנג אום ער „דער אלערהעכסטער" זאל אריין אין שטאדט אויף א פאסענדען בבבודינען אופן.

זייט דאן האבען די דייטשע אינטערע סען אזן אונטערנעהמונגען גענומען וואס סען איבערן לאנד פון איין עק ביז דעם צווייטען.

די דייטשע פאלעסטינא באנק האט גע־האט איהרע בראנטשעס אין אלע וויכטיגע שטעדט. אבער עס איז וויכטיג צו בע־מערקען אז די דייטשע באנק האט געטראָ־פען א קאנקורענט אין ציוניסטישען באנק, מיט זיין הויפּט קוואַרטיר אין לאנד, בעקאנט אלס די אנגלאָ פאלעס־טינא באנק.

איך אויף'ן קאָלאָניזאטאָרישען גע־ביעט האבען די אידען קומענדיג צו ערמעגלי־כען די ערייכונג פון דער אבזיכטען, עס איז פערשטענדליך דאס עס וועט נאָרנישט געטהאָן ווערען וואס עס זאל זיין געגען די ציוויליע אָדער רעליגיעזע רעכטע פון די נים אידישע נעמיינדען אין פאלעסטינא.

מען גלויבט דאס די ערקלערונג פון מר. באלפור האט די גוטהייסונג פון אלע אלעאירטע רעגיערונגען, אזן עס איז קיין ספק נימא אין דער שטיצע אזן גוטהיי סינג פון דער רעגיערונג פון די פעראייי־נינטע שטאאטען.

עס איז אָהן צווייפעל קלאָהר אריינסגע קומען, דאס ווען דייטשלאנד האט אין יאהר 1914 אָנגעפאנגען די קריעג פאר וועלטהערשאפט, האט זי געזוכט צו צו ברעכען די ענגלישע אימפּעריע דורך פער באפען פאלעסטינא אזן מצרים. לאנגע פאָרבעריימונגען זיינען געמאכט געוואָ־רען פאר דיעזען צוועק דורך דער הילף פון דער באגדאד איזענבאהן. א ברענטיש ליגיע איז געפיהרט געוואָרען דורך סי רען פאלעסטינא ביז די גרענעצען פון מצרים אזן די געשיכטע דארף נאָך ערשט דערצעהלט ווערען ווי נאָהענט דייטשלאנד איז געווען פון ציעל.

אין יאהר 1898 האט דער קייזער אָב געשטאטעט זיין בעריהמטען ווי